

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти

Кафедра дошкільної освіти і соціальної роботи

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему: **«Соціальна профілактика агресивної поведінки дітей із числа
внутрішньо перемішених осіб засобами арт-терапії»**

Виконала: здобувачка вищої освіти
групи М422-с

Денного відділення

Спеціальність 231 Соціальна робота

Освітня програма Соціальна робота. Арт-
терапія в соціальній сфері

Домбровська Анастасія Геннадіївна

Керівник: доктор філософії, ст. викл.

Атрошенко Тетяна Юріївна

Рецензент: доктор філософії, ст. викл.

Подпльота С.В.

Запоріжжя – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ	7
1.1. Соціальна профілактика агресивної поведінки дітей як наукова проблема: понятійно-термінологічний апарат дослідження	7
1.2. Сутнісна характеристика агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб	15
РОЗДІЛ 2. ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛЬНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ІЗ ЧИСЛА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ	28
2.1. Напрями соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб засобами арт-терапії	28
2.2. Методичні рекомендації щодо соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб засобами арт-терапії	38
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54

АНОТАЦІЯ

Домбровська Анастасія Геннадіївна. Соціальна профілактика агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб засобами арт-терапії.

Дипломна (кваліфікаційна) робота присвячена комплексному дослідженню проблеми соціальної профілактики агресивної поведінки дітей: теоретичні аспекти вивчення проблеми соціальної профілактики агресивної поведінки дітей; особливості агресивної поведінки у дітей із числа внутрішньо переміщених осіб; напрями соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб засобами арт-терапії та методичні рекомендації щодо роботи за ними.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, теоретичне та практичне значення одержаних результатів. У першому розділі узагальнено вітчизняний та зарубіжний досвід щодо соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб; визначено поняття «соціальна профілактика агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб», уточнено поняття «соціальна профілактика агресивної поведінки людини».

У другому розділі теоретично обґрунтовано оптимізацію процесу соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб засобами арт-терапії. Визначено та обґрунтовано напрями соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб засобами арт-терапії; представлено методичні рекомендації щодо соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб засобами арт-терапії; наведено орієнтовний графік арт-терапевтичних занять з дітьми з числа внутрішньо переміщених осіб щодо соціальної профілактики в них агресивної поведінки. У висновках сформульовано основні положення за результатами проведеного дослідження.

Ключові слова: профілактика, соціальна профілактика, агресивна поведінка, агресивність, діти із числа внутрішньо переміщених осіб, арт-терапія, діти старшого дошкільного віку.

ABSTRACT

Anastasia Dombrovska. Social prevention of aggressive behavior of internally disturbed children by means of art-therapy.

Diploma (qualification) work is devoted to the comprehensive study of the problem of social prevention of aggressive behavior of children: theoretical aspects of studying the problem of social prevention of children's aggressive behavior; features of aggressive behavior in internally displaced children; directions of social prevention of aggressive behavior of internally displaced children by means of art therapy and methodical recommendations for working with them.

The introduction substantiates the relevance of the chosen topic, defines the object, subject, goal, tasks, research methods, theoretical and practical significance of the obtained results. The first chapter summarizes domestic and foreign experience in social prevention of aggressive behavior of internally disturbed children; the concept of «social prevention of aggressive behavior of internally disturbed children» was defined, the concept of «social prevention of aggressive human behavior» was specified.

The second chapter theoretically substantiates the optimization of the process of social prevention of aggressive behavior of internally displaced children by means of art-therapy. The areas of social prevention of aggressive behavior of internally displaced children by means of art-therapy were defined and substantiated; methodical recommendations of the social prevention of aggressive behavior of internally displaced children by means of art-therapy are presented; an approximate schedule of art-therapy classes with internally displaced children regarding the social prevention of aggressive behavior in them is provided. The main provisions based on the results of the research are formulated in the conclusions.

Key words: prevention, social prevention, aggressive behavior, aggressiveness, internally displaced children, art-therapy, older preschool children.

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної (дипломної) роботи на тему: **«Соціальна профілактика агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб засобами арт-терапії»**

Об'єкт дослідження – процес соціальної профілактики агресивної поведінки дітей.

Предмет дослідження – застосування арт-терапії для підвищення ефективності соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні напрямів соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб засобами арт-терапії.

Завдання дослідження:

1. Розкрити теоретичні аспекти вивчення проблеми соціальної профілактики агресивної поведінки дітей.
2. Схарактеризувати особливості агресивної поведінки у дітей із числа внутрішньо переміщених осіб
3. Визначити й обґрунтувати напрями соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб засобами арт-терапії та методичні рекомендації щодо роботи за ними.

Загальний зміст

Перший розділ – «Теоретичні засади проблеми соціальної профілактики агресивної поведінки дітей» – присвячено аналізу понятійно-термінологічного апарату дослідження, наданню сутнісної характеристики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб.

У другому розділі – «Оптимізація процесу соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб засобами арт-терапії» – виокремлено напрями соціальної профілактики агресивної поведінки

дітей із числа внутрішньо переміщених осіб засобами арт-терапії та подано методичні рекомендації щодо соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб засобами арт-терапії.

За результатами дослідження сформульовано висновки

У роботі здійснено теоретичне обґрунтування застосування арт-терапії для підвищення ефективності соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб.

Аналіз наукових джерел дав змогу схарактеризувати соціальну профілактику агресивної поведінки людини, як комплекс взаємопов'язаних заходів соціального, психологічного, правового впливу, спрямованих на попередження виникнення та обмеження поширення мотивованої деструктивної поведінки особистості, пов'язаної зі спричиненням шкоди оточуючим.

Надано визначення поняття «соціальна профілактика агресивної поведінки у дітей із числа внутрішньо переміщених осіб», під яким розуміється система заходів соціального та психологічного характеру з попередження виникнення або ускладнення наявної деструктивної поведінки, спрямованої на заподіяння шкоди чи дискомфорту оточуючим, у дітей, які з об'єктивних обставин змінили своє місце проживання в межах державних кордонів країни та мають травмуючий досвід, спричинений воєнним конфліктом та необхідністю адаптуватися до нових умов життєдіяльності.

Результати теоретичного аналізу засвідчують, що до прояву агресивності в поведінці дитини з числа внутрішньо переміщених осіб призводить те, що діти стають безпосередніми свідками воєнних подій, у них виникають проблеми з ментальним здоров'ям, підвищується рівень стресу та тривожності. Діти із родин внутрішньо переміщених осіб мають складнощі з конструюванням нової ідентичності та взаємодії з однолітками.

Соціально-профілактична робота з дітьми із числа внутрішньо переміщених осіб має реалізуватися в атмосфері довіри, відкритості, відвертості,

згуртованості та емоційної свободи. Необхідно зняти з дитини емоційну напругу, підвищити її впевненість у собі, дати відчутти підтримку. Застосування методів арт-терапії надає змогу виплеснути емоції та відреагувати невирішені проблеми, задовольняючи потребу у спілкуванні, розумінні, самовдосконаленні та позитивному сприйнятті навколишньої дійсності.

Визначено завдання, які постають перед соціальним працівником/педагогом у процесі соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб із застосуванням методів арт-терапії: подолати психологічний опір дитини; створити безпечний простір діалогу між дитиною та зовнішнім світом; підвищити соціальну компетентність дитини для формування навички самостійно вирішувати конфліктні ситуації; сформувати в дитини вміння адекватно оцінювати проблемні ситуації; виховати взаєморозуміння та повагу до прав і потреб іншої особистості; сформувати вміння співпереживати оточуючим; розвинути особистісні ресурси внутрішньо переміщеної особи; підвищити творчий та особистісний потенціал дитини; сформувати в дитини потребу до самопізнання, саморозвитку, самовдосконалення.

Обґрунтовано напрями соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб засобами арт-терапії: відреагування негативних почуттів; створення безпечного середовища; формування просоціальної поведінки. Відповідно до виокремлених напрямів надано методичні рекомендації щодо соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб засобами арт-терапії та розкрито методи, використовувані за кожним із них.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективним вважаємо вивчення соціально-педагогічних умов соціальної профілактики агресивної поведінки дітей із числа внутрішньо переміщених осіб, розробку та впровадження заходів за ними із застосуванням методів арт-терапії.

Рік виконання кваліфікаційної (дипломної) роботи – 2022–2023.

Місце виконання: кафедра дошкільної освіти і соціальної роботи Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальна кількість сторінок – 61. Основна частина викладена на 53 сторінках. Список використаних джерел нараховує 63 позиції, із яких 5 – іноземною мовою.

Ім'я користувача:
Анастасія Сухомлінова

ID перевірки:
1016016262

Дата перевірки:
16.11.2023 12:50:48 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
16.11.2023 12:56:08 EET

ID користувача:
100012861

Назва документа: Домбровська (1)

Кількість сторінок: 47 Кількість слів: 10368 Кількість символів: 80101 Розмір файлу: 84.95 KB ID файлу: 1015771363

28.7% Схожість

Найбільша схожість: 9.45% з Інтернет-джерелом (http://innovpedagogy.od.ua/archives/2023/58/part_2/32.pdf)

28.6% Джерела з Інтернету 956 ..... Сторінка 49

1.14% Джерела з Бібліотеки 5 ..... Сторінка 57

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел